

Компетентність сучасного вчителя у сфері національної безпеки

Анотація. У статті проаналізовано вплив освіти на національну безпеку. Акцентовано увагу на необхідності імплементації теорії цивільного захисту в зміст шкільних навчальних предметів. Вказано на необхідність модернізації змісту й технологій викладання дисципліни «Цивільний захист» у педагогічних університетах.

Ключові слова: національна безпека, освіта, цивільний захист.

Competence of the modern teacher in the field of national security

Abstract. The article analyzes the impact of education on national security. Emphasis is placed on the need to implement the civil defense theory in the school subjects content. The necessity of modernization of the content and technologies of teaching the discipline «Civil Defense» in pedagogical universities is pointed out.

Key words: national security, education, civil defence.

Постановка наукової проблеми. Діалектика взаємозв'язку освіти і безпеки час від часу стає предметом дослідження у філософії, психології, педагогіці та інших науках. Актуальність вивчення їх взаємовпливу посилюється в періоди виникнення загроз розвитку суспільства чи й виживанню людства. Тому цілком логічно, що в епоху економічної кризи, підсиленої пандемією та воєнними конфліктами, дослідники проблем національної безпеки України визнають, що рівень розвитку освіти є найважливішим внутрішнім показником національної безпеки [1; 2; 5; 6], а тому погоджуємось, що *освіту слід розглядати як зброю у справі зміцнення національної безпеки* [2, с.205].

Український дослідник О. Панфілов зазначає, що роль освіти на сучасному етапі розвитку країни визначається задачами перетворення України в демократичне суспільство, у правову державу, державу з ринковою економікою, задачами подолання небезпеки відставання України від світових тенденцій економічного і суспільного розвитку. А тому, на думку науковця, освіта повинна увійти до складу основних пріоритетів національної безпеки [6, с.148].

Залежність стану національної безпеки від наявності кваліфікованої робочої сили та інтелектуального потенціалу суспільства визнана і в інших країнах. У багатьох розвинених країнах школа і наука представляють для держави пріоритетну інвестиційну сферу. Неналежне фінансування освіти й науки, як вважають дослідники, може призвести до втрати кадрового потенціалу й багатьох наукових напрямів і спеціальностей, до зниження рівня кваліфікації науково-педагогічних кадрів, до збільшення залежності системи освіти від національної державної політики та освітніх систем інших держав, до втрати можливості самостійно здійснювати наукові дослідження щодо

перспективних напрямків науки і техніки й забезпечувати військову безпеку країни [7, с.565].

Безумовно, що в цих напрямках є ще багато завдань, що потребують розв'язання саме за допомогою модернізації системи освіти. Тому стратегічними цілями забезпечення національної безпеки в сфері науки, технологій та освіти є: розвиток державних наукових і науково-технологічних організацій, здатних забезпечити конкурентні переваги національної економіки і потреби національної оборони завдяки ефективній координації наукових досліджень та інноваційних технологій; підвищення соціальної мобільності, рівня загальної та професійної освіти населення, професійних якостей кадрів вищої кваліфікації шляхом забезпечення доступності конкурентоспроможної освіти.

Цілком поділяючи думку О. Панфілова, що «забезпечення національної безпеки України прямо залежить від того, з якою освітньою підготовкою житиме молодь країни в ХХІ столітті, якими будуть її моральні і політичні ідеали, соціальні цінності, рівень загальної культури» [6, с.147], ми пропонуємо глянути на проблему національної безпеки з боку шкільної освіти, а саме з'ясувати, які нові виклики та вимоги до професійної компетентності вчителя пред'являє сучасне суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що все більше в науковій літературі зростає увага до того факту, що національна безпека і освіта взаємозалежні між собою. Проблеми національної безпеки в її різних аспектах достатньо ґрунтовно розроблені в працях багатьох українських науковців (Ж. Живко, А. Іщенко, С. Зубченко, М. Карпенко, Л. Кухарська, В. Лозовий, Е. Лузік, О. Панфілов, О. Савченко, Л. Хоменко, Т. Черненко, І. Яфонкіна та інші). Науковці наголошують, що основою розвитку й безпеки країни є її інтелектуальний ресурс і суспільні цінності, сформовані системою освіти. *Тому здійснюється аналіз можливостей удосконалення системи освіти в ракурсі безпекових вимірів [1].*

Мета і завдання статті – акцентувати увагу на необхідності імплементації теорії цивільного захисту в зміст шкільних навчальних предметів, а відтак на необхідності модернізації змісту й технологій викладання дисципліни «Цивільний захист» у педагогічних університетах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах глобалізації, поглиблення економічної кризи, поширення пандемії, кіберзагроз і загострення воєнних конфліктів учитель кожного навчального предмету має взяти на себе частину відповідальності за належний рівень освіти та виховання шкільної молоді. Кожен учитель має вміти трансформувати здобуті в університеті під час вивчення дисципліни «Цивільний захист» знання у зміст навчального предмету, який він викладає в школі, бути готовим, за необхідності, правильно організувати дії учнів у надзвичайних ситуаціях, щоб зберегти їхнє здоров'я та життя.

Крім того, важливим стає формування в учнів здоров'язберігального, критичного та дивергентного мислення, виховання толерантності до інших культур, розвиток здатності протистояти негативним інформаційно-психологічним впливам, вміння аналізувати контент різних інтернет-спільнот тощо [3].

Кожен учитель має розуміти, що, окрім традиційних надзвичайних ситуацій природного й техногенного походження та воєнних дій, у сучасному суспільстві виникла низка нових загроз соціально-політичного характеру, а саме: пандемія коронавірусу, терористичні акти, інформаційні атаки, масові заворушення тощо. Крім того, за останні кілька років набули загрозливого поширення небезпечні соціальні ситуації в молодіжних середовищах (суїцидальні інтернет-спільноти, сайти порнографічного характеру, явища булінгу та прояви учнівської агресії, розповсюдження наркотичних речовин серед учнів тощо) [4, с.135]. Імплементация знань з основ цивільного захисту у зміст навчальних предметів має стати запорукою досягнення високого рівня особистої безпеки кожного учня, а відтак і суспільства загалом. Тому в проєктуванні уроку учителі мають враховувати сучасні парадигми суспільної й особистісної безпеки.

Шкільні педагоги мають донести до учнів думку, що від рівня освіти кожного залежить безпека нації та держави, оскільки «вплив освіти на безпеку країни визначається тим, якою мірою вона знижує або підвищує рівень інтелектуального і вольового потенціалу населення в порівнянні з іншими країнами, як вона забезпечує освоєння підростаючим поколінням високих технологій, якою мірою орієнтує молодих людей на рішення ключових найгостріших проблем, з якими вони зустрінуться в ХХІ столітті» [6, с.158].

Висновки. Отже, є необхідною імплементация теорії цивільного захисту у зміст шкільних навчальних предметів, а відтак є нагальною потреба модернізації змісту й технологій викладання дисципліни «Цивільний захист» у педагогічних університетах. Тому до подальших напрямів дослідження відносимо модернізацію змісту й технологій викладання дисципліни «Цивільний захист» у педагогічних університетах.

Список використаних джерел:

1. Безпекові виміри освітньої політики: світовий досвід та українські реалії : аналіт. доп. / Іщенко А. Ю., Зубченко С. О., Карпенко М. М., Лозовий В. С., Черненко Т. В. К. : НІСД, 2017. 44 с
2. Живко Ж. Б., Кухарська Л. В. Освіта в системі національної безпеки країни. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 2019. (2 (54), С.205–211.
3. Коломієць А. М., Коломієць Д. І. Методичні прийоми формування дивергентного мислення в майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : Зб.наук.пр. 2013. Випуск 37. С.346-351.
4. Коломієць Д.І., Гречка В.М. Нові завдання дисципліни «Цивільний захист» у підготовці майбутніх учителів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. Вип. 65. С.134-139.
5. Лузік Е. В., Хоменко Л. О. Модернізація вищої освіти України в контексті національної безпеки. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія Педагогіка. Психологія*. 2017. В.1(10). С. 88-92
6. Панфілов О. Ю., Савченко О. О. Освіта як чинник забезпечення національної безпеки держави. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, 2021. 1(48). С.146–159.
7. Яфонкіна І. П. Рівень освіти як чинник національної безпеки держави. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 59. С. 564-569.

УДК 780.614.131